

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
СКОПЈЕ 2

Примено:	26.08.2015		
Орг.единица:	Број:	Прилог:	Вредност:
07	12/103		

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија” бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11) и член 30 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија” бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12 и 24/13), министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по **основи на општествените науки** за VI одделение на деветгодишното основно образование за учениците со пречки во психичкиот развој.

АДАПТИРАНА НАСТАВНА
ПРОГРАМА ЗА УЧЕНИЦИТЕ СО
ПРЕЧКИ ВО ПСИХИЧКИОТ
РАЗВОЈ

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

ОСНОВИ НА ОПШТЕСТВЕНИТЕ НАУКИ

Скопје, 2013

ДЕВЕТГОДИШНО ОСНОВНО
ОБРАЗОВАНИЕ

1. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ПО ОСНОВИ НА ОПШТЕСТВЕНИТЕ НАУКИ ВО VI ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да се оспособува да ги проширува знаењата за општествената и природната околина;
- да развива способности за создавање, доживување и вреднување на своето однесување и однесувањето на другите во општествената и културната средина, како и кон природната околина;
- да ги осознава појавите коишто се поврзани со проблеми во општествената, културната и природната средина;
- да осознае дека постои заемна поврзаност/интеракција на општествените појави;
- да се поттикнува да развива самостојност, самодоверба и одговорност;
- да се поттикнува да соработува со другите и активно да учествува во решавањето на настанатите проблеми;
- да ги развива способностите за комуницирање и соработка со другите;
- да се запознава со историските периоди и да знае за нивните основни карактеристики;
- да стекнува сознанија за општествените уредувања на државите на речните цивилизации од стариот Исток со нивните посебни карактеристики;
- да се запознава со одделните историски појави и процеси од предисторијата и стариот век;
- да се запознава со значењето и придонесот на историските личности од овој историски период;
- да се запознава со развојот на економијата, науката и културата во државите на речните цивилизации;
- да се запознава со основните црти и одлики на хеленската, римската, илирската и старомакедонската култура;
- да се запознава со најкрупните придобивки од појавата, развојот и јакнењето на македонската држава;
- да ги осознава разликите и сличностите на балканските народи.

2. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

ТЕМА 1: ОПШТЕСТВЕНИ НАУКИ			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ да го осознае поимот општествена наука; ➤ да се запознае со поимот историја/минато; ➤ да се запознае со историјата како општествена наука и нејзиното значење; ➤ да се запознае со историските извори - археолошки наоѓалишта. 	<p>Општествени науки</p> <p>Историјата како општествена наука</p> <p>Историски извори</p>	<p>Историја</p> <p>Минато</p> <p>Археолошки наоѓалишта</p> <p>Археолог</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Објаснување со конкретни примери, слики и илустрации - Што е минато? ➤ Раскажување приказни за минато. ➤ Гледање инсерти од документарни филмови за минато. ➤ Споредување на животот порано (во миналото) и денес. ➤ Пано - Прикази на животот порано/сега. ➤ Разговор преку слики, илустрации, историска читанка за археолошки наоѓалишта и други историски извори. ➤ Посета на Музејот на Македонија. ➤ Посета на археолошки наоѓалиште и други историски локалитети во непосредното окружување и пошироко. ➤ Разговор со археолог. ➤ Работилница: Нашето подалечно минато.

ТЕМА 2: ПРАИСТОРИЈА

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ да се запознае со поимот праисторија; ➤ да се запознае со основните карактеристики на каменото и металното време; ➤ да се запознае со нашите предци и нивните карактеристики; ➤ да се запознае со начинот на живеење и типот на местата на живеење; ➤ да стекне основни сознанија за настанокот на човекот според религијата и според науката; ➤ да осознае за улогата на огнот, како и значењето на откривањето на металите во промените на начинот на животот на луѓето во миналото; ➤ да стекне основни сознанија за специфичностите и начинот на живот во орда, род, братство, племе; ➤ да стекне основни сознанија за причините за распаѓање на првобитната заедница и појавата на државата; ➤ да стекне основни сознанија за појавата на првите верувања кај народите. 	<p>Праисторија</p> <p>Животот на човекот во каменото време</p> <p>Животот на човекот во металното време</p> <p>Верувањето на човекот во најстарите заедници</p>	<p>Еволуција</p> <p>Раса</p> <p>Орда</p> <p>Род</p> <p>Племе</p> <p>Братство</p> <p>Религија</p> <p>Наколни живеалишта</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Работа со историска карта. ➔ Текст метод: Текстови од историската читанка. ➔ Самостојна работа на учениците:изработка на лента за времето, лента на историски периоди. ➔ Вежбање на лента на времето. ➔ Споредување на денешното семејство со семејството во праисторијата. ➔ Работа со илустративен материјал:слики, макети, историски извори: анализи на слики и цртежи ➔ Цртање и боење на орудија и алати на тогашните луѓе. ➔ Елемент-филм, ДВД, камено време, метално време, документарен филм. ➔ Работилница - камено време/метално време ➔ Објаснување за верувањата на луѓето. ➔ Посета на црква и цамија и разговор со свештено лице за верувањата денес. ➔ Интернет снимки. ➔ Изработка на макети на живеалишта, предмети од животот на луѓето во праисторијата.

ТЕМА 3: СТАР ИСТОК			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ да стекне основни сознанија за појавата и развитокот на најстарите речни цивилизации и држави и нивното уредување; ➤ да ја осознае улогата на природните фактори во појавата на старите цивилизации и на првите држави; ➤ да стекне основни сознанија за начинот на живеење на луѓето во старите цивилизации и првите држави; ➤ да стекне основни сознанија за достигнуањата во градежништвото, уметноста и науката кај најстарите цивилизации; ➤ да се запознае со верувањата и нивните специфичности кај одделни стари народи. 	<p>Најстарите цивилизации</p> <p>Старата египетска држава</p>	<p>Цивилизација</p> <p>Стар Исток</p> <p>Роб</p> <p>Ропство</p> <p>Сфинга</p> <p>Фараон</p> <p>Пирамида</p> <p>Мумија</p> <p>Сликочно писмо (хиероглиф)</p> <p>Клеопатра</p> <p>Клинесто писмо</p> <p>Храм</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Читање текстови од историска читанка и од други пишувани материјали. ➤ Демонстрирање слики, опишување и поврзување на сликите со соодветен настан, личност, време. ➤ Проекција на видеозаписи и фрагменти од документарни филмови. ➤ Животот на Клеопатра - документарен филм за Клеопатра. ➤ Разговор по илустрација: Сфинга ➤ Цртање сфинга ➤ Разговор по илустрација за пирамида-цртање пирамида. ➤ Изработување пирамида од картон. ➤ Опишување на фараон по илустрации ➤ Цртање облека на фараон. ➤ Демонстрирање на клинесто писмо. ➤ Што е тоа бог? Разговор преку илустрации и објаснување на различни верувања на различни луѓе. ➤ Гледање илустрации на свештени лица од различни вери.

ТЕМА 4: БАЛКАНОТ ВО СТАРИОТ ВЕК

ЦЕЛИ	СОДРЖИНИ	ПОИМИ	АКТИВНОСТИ И МЕТОДИ
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ да стекне основни сознанија за природните услови и за населението; ➤ да стекне сознанија за поимот колонизација; ➤ да се запознае со создавањето на градовите - држави, полиси; ➤ да се запознае со Спарта, државното уредување, воспитанието на младите; ➤ да се запознае со Атина, постанокот, населението, државното уредување; ➤ да се запознае со хелените, нивната митологија и религија; ➤ да се запознае со значењето на Олимписките игри во животот на хелените; ➤ да го запознае начинот на живеењето на луѓето на Балканот во стариот век; ➤ да стекне основни сознанија за територијата и населенето, создавањето на кралствата, културата и сл. 	<p>Хелада</p>	<p>Хелада Колонизација Град - држава Театар Комедија Трагедија Митологија Уметност Филозофија Олимписки игри</p> <p>Спарта и Атина</p> <p>Култура на хелените</p> <p>Илирски кралства</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Разговор по илустрации, историска карта (на која ќе се покаже движењето на народите). ➔ Користење Интернет записи, фрагменти на текстови и илустрации од историска читанка. ➔ Цртање: Хеленски брод. ➔ Филм по избор: „Гроја“. ➔ Изработување пано: Спарта/Атина сличности и разлики. ➔ Цртање спартански војник. ➔ Цртање атински војник. ➔ Разговор за илустрирани материјали: слики на споменици од хеленската култура. ➔ Гледање тетарски претстави трагедија - комедија). ➔ Разговор: Во што верувале луѓето низ вековите? (историска читанка). ➔ Разговор: Што е уметност? (Интернет записи) - ликовен прибор некогаш и денес. ➔ Олимписки игри денес и некогаш (работилница со податоци од учебници и Интернет). ➔ Симулација на олимписки игри во спортска сала (вештини спортски некогаш и денес). ➔ Работа на историска карта. ➔ Цртање: Илирски монети, метална капа и керамички сад.

ТЕМА 5: МАКЕДОНИЈА ВО СТАРИОТ ВЕК

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ да го осознае најстариот период на македонската историја, формирањето на нејзината територија, природните услови и населението; ➤ да се запознае со потеклото и името на Македонија; ➤ да осознае за реформите во јакнењето на македонската држава во времето на Филип II; ➤ да се запознае со доаѓањето на Александар III Македонски на чело на државата; ➤ да се запознае со ширењето на македонската држава и нејзиното значење; ➤ да се запознае со личноста на Александар III (образование, воспитание, издигнување на Александар во голем владетел); ➤ да стекне основни сознанија за визијата на Александар III Македонски за рамноправност, толерантност и заедничко живеење на народите; ➤ да се запознае со посебноста на македонската култура, јазик, обичаи, начин на живеење и др. 	<p>Македонската држава до Филип II</p> <p>Македонската држава во времето Филип II</p> <p>Александар Македонски</p> <p>Културата на старите македонци</p>	<p>Горна Македонија</p> <p>Долна Македонија</p> <p>Народно собрание</p> <p>Филип</p> <p>Пела</p> <p>Олимпија</p> <p>Александар Македонски</p> <p>Букефал</p> <p>Фаланга</p>	<p>➔ Работа со илустрации и карти, карта на Македонија, карта на македонската држава во IV век пред нашата ера.</p> <p>➔ Вежби; Историски атлас, азговор по илустрации и слики – Пела, Филип II, портрет на Александар III Македонски.</p> <p>➔ Мозаик од битката на Ис.</p> <p>➔ Македонското сонце - цртање и боење.</p> <p>➔ Митот за Букефал.</p> <p>➔ Изработка на грозд за старата македонска држава.</p> <p>➔ Илустрирани материјали: слики на споменици на културата на античките македонци.</p> <p>➔ Посета на споменици, во Музеј на Македонија.</p> <p>➔ Работилница: Македонија во стариот век.</p>

Напомени за начинот на планирање и реализација на наставната програма

Во паралелките во посебните основни училишта и во посебните паралелки при редовните основни училишта составот на учениците е изразито хетероген. За учениците со посебни образовни потреби, согласно видот и степенот на попреченоста, треба да се практикува строго диференциран и индивидуализиран пристап во рамките на воспитно – образовниот процес. Ваквиот приод е во функција на нивните индивидуални специфични потреби, а, се очекува да резултира со развивање на индивидуалните потенцијали, и, секако максимални академски постигања.

Во тој контекст, наставниците кои реализираат настава со овие ученици треба:

- да се обидат при изготвувањето на планирањето (доколку видот и степенот на попреченоста на учениците во паралелката го дозволува тоа) да планираат исти содржини, цели и активности за целата паралелка;
- за учениците во паралелката чиј вид и степен на попреченост не дозволува наставниците да планираат исти содржини, цели и активности за целата паралелка, тогаш за нив треба да планираат парцијална партиципација во рамките на содржините, целите и активностите кои ги реализира целата паралелка;
- доколку видот и степенот на попреченост е многу сериозен наставникот пристапува кон изготвување интересен индивидуален образовен план за тие ученици во рамките на адаптираните наставни програми (при изготвувањето на индивидуалниот образовен план наставникот може да користи наставни содржини и цели и од наставните програми од претходните учебни години). Кога наставникот во индивидуалниот образовен план користи наставни содржини и цели и од наставните програми од претходните учебни години, треба да ги наведе одделението, содржините, како и целта на нивното повторно обработување.

3. КАРАКТЕРСТИКИ НА УЧЕНИЦИТЕ СО ПРЕЧКИ ВО ПСИХИЧКИОТ РАЗВОЈ

Спецификите на учениците со пречки во психичкиот развој се јавуваат во темпото на развојот, кој најчесто е забавен. Кај учениците со пречки во психичкиот развој се аспектирани степенот на интелигенција, квалитетот на перцепцијата, способностите за анализа и синтеза, мислењето, памтењето, вербалните способности, мотивацијата, како и моторните и социјалните компетенции. Овие ученици се со сиромашен речник, недоволниот лексички фонд не им дозволува адекватно да ги изразат своите мисли и истовремено му го отежнува разбирањето на исказаното од страна на соговорникот. Во говорните ситуации често употребуваат многу воопштени, нејасни, неопределени и несоодветни зборови (исказите не се прецизни, или воопшто не се соодветни за предметите за кои говорат).

Тешкотијата во ориентацијата во просторот претставува голем проблем при развивањето на способностите за читање, пишување и извршувањето на математичките задачи. Тешкотиите при памтењето доаѓаат до израз во спориот процес на

памтење и отсуството на примена на техниките на запамтување. Некои истражувања покажуваат дека и овие ученици можат да бидат успешни, доколку се исполнат одредени предуслови. Секоја нова содржина треба максимално да биде прилагодена на способностите на ученикот, адекватно дозирана со примена на соодветни и за ученикот интересни наставни средства. Неопходно е повеќе пати да се повторува на нови примери, со нови наставни средства и дидактички материјал. Дури на добро разбрана и усвоена содржина може да се градат нови педагошки барања. Се препорачува изготвување индивидуализирани наставни ливчиња за повторување, утврдување и увежбување на одредени содржини. На краткотрајното задржување на вниманието на некоја содржина (флукутирачко внимание), може да се влијае преку одредени методски постапки (развивање интерес на содржината кој вклучува едноставни и одредени задачи-налози, разбирливост на градивото кое му се презентира на ученикот, примена на таков дидактички материјал кој е интересен, различен и не е оптоварен со непотребни детали).

Подрачјето на перцептивниот развој вклучува низа компоненти како основа за успешно учење. Особено се значајни оние кои се одговорни за аудитивната, визуелната, тактилната и кинестетичката перцепција т.е интерпретацијата на околината од страна на ученикот на споменатите подрачја. Додека во перципирањето секогаш е присутна сензорната дразба на тоа што ќе перципираме влијае состојбата во која се наоѓаме, претходното искуство кое го поседуваме, па според тоа перципирањето не претставува само пасивно регистрирање на дразбите кои делуваат на нашите осетни органи. Предуслов е инатактно сензорно функционирање. Испитувањата покажуваат дека освен тешкотии во перципирањето во едно осетно подрачје, кај нив може да се јават тешкотии во интеграцијата на информациите од повеќе сензорни подрачја, како и тешкотии во селективната детекција кои се однесуваат на перцепциите на релевантните карактеристики на дразбата. Овие ученици најчесто учат по пат на имитации, затоа наставникот треба да биде во улога на модел кој учениците ќе го имитираат.

Учењето нови содржини треба да претставува надградување врз претходното знаење (секојдневните искуства) на учениците. Во таков педагошки дијалог учениците можат да ги покажат сопствените знаења и вештини и активно да партиципираат во текот на часот. Преку педагошкиот дијалог наставникот формира јасна претстава за нивото на усвоеност на одредени содржини и вештини.

При планирањето наставникот треба да го почитува принципот на функционално учење, наученото на часот да биде практично применливо во секојдневното живеење. Тоа ќе биде дополнителен мотив за учениците побрзо и поуспешно да учат. Учениците ќе бидат мотивирани, а интересот за учење ќе биде голем доколку наставната содржина е презентирана во вид на приказна, со стил близок и разбирлив за учениците. Треба да се избегнува оптоварување со фактографски податоци кои се речиси неупотребливи за оваа популација. Учениците треба да се постојано ангажирани, и, истовремено задоволни, а наставникот дискретно треба да ги има сите во фокус, и, секако, да се обидува да одговори на нивните специфични потреби и афинитети.

4. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

- Насоки за меѓупредметно поврзување

Наставниот предмет основи на општествените науки содржи меѓупредметно поврзани цели, содржини и активности, односно постой корелација. Со оглед на фактот што наставната програма е структурирана за да поттикнува кај ученикот интегриран развој во сфаќањето на општествените науки, се очекува и планирањето на наставата да ја следи оваа глобална цел. Целите и содржините од овој наставен предмет се компонирани од аспект на сите општествени науки и нивната примена во секојдневниот живот.

- Препораки за користење на годишниот фонд на часови

Препораките за користење на годишниот фонд на часови се дадени како ориентација заедно со конкретните цели и теми и содржини, што, секако не треба да го ограничува нивното прераспределување, според потребите при реализацијата. Поинакво користење на часовите треба да го проценува предметниот наставник според достигнуањата на неговите ученици, т.е според промените во квалитетот на знаењата и резултатите кои тие ги постигнуваат. Наставниот предмет основи на општествените науки во VI одделение се изучува со 2 часа неделно, односно 72 часа годишно.

- Наставни средства

- Извори на учење од непосредната околина-примери на појави, настани, предмети и сл. во семејството, населбата, блиската околина, општината и општесвото во целина, како и за односите меѓу луѓето.
 - Енциклопедии за деца, речници, атласи, карти и сл.
 - Интернет, образовни софтвери-Green raket junior.
 - Светски признати списанија од областа на општествените науки.
 - Аудиовизуелни средства (графоскоп, дигитален фотоапарат, дигитална камера, телевизор, ДВД, видеоплеер, ЛПД и др.).
- Важно е наставниот процес да биде заснован на:
- секојдневните реални состојби и прашања кои произлегуваат од непосредната лична и општествена околина на учениците;
 - холистичка, интердисциплинарна и интерактивна обработка на наставните содржини;
 - насочување кон планирање и преземање на активностите во непосредната околина;
 - поттикнување на споредбен пристап во обработката и презентирање на информации за појавите и другите сознанија.
- За постигањето на целите треба да се користат соодветните наставни форми од индивидуална работа, работа во парови и групната работа. Во работката на наставната содржина соодветно треба да се користат следниве методи и активности:проектна настава, проблематска настава, посети и разговори, играње на улоги и симулација, усна и писмена

презентација. Се препорачуваат, исто така, и екскурзии и посети, кога е тоа можно. Наставникот е самостоен при изборот на начините и пристапите во реализацијата на наставната програма.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Следење на постигањата на учениците

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата (промените) на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за учење, соработката со другите и сл. (формативно оценување), со цел да се воспостават врските помеѓу учењето, поучувањето и оценувањето.

Во програмата се наведуваат начините на следење и оценување на постигањата на учениците во рамките на наставниот теми низ активностите на учениците во кои спаѓаат активностите на учениците во кои спаѓаат и активностите поврзани со водењето на портфолио за ученикот со задачи, извештаи од истражувачките активности и сл. Други средства и постапки за следење и оценување: говорни вежби, разговор- дијалог наставник-ученик; работни листови, тестови на знаења. Следењето на постигањата на учениците е составен дел на планирањето на наставата и на учењето.

- Оценувањето треба да се базира врз користење на повеќе различни методи за да се намалуваат слабостите и за да се земат предвид различните стилови и предиспозиции за учење на учениците. Проверувајќи го напредокот во постигањата на учениците, наставникот може да ги насочува учениците кон поставените цели на наставата.
- Оценувањето треба да биде праведно, да се спроведува непристрасно, како при вреднувањето на постигањата, така и при интерпретацијата и користењето на резултатите.
- Оценувањето треба да се врши транспарентно што подразбира дека учениците треба точно да знаат кои се целите на наставата, кои се очекуваните постигања и како тие постигања ќе се оценуваат. Тоа значи дека учениците треба да знаат зашто и што треба да научат и што, како и кога се оценува.

Начини на проверување и оценување

- Усни одговори на прашања поставени од наставникот или од учениците, разговор меѓу учениците и разговор меѓу учениците;
- Писмени извештаи, евиденции на податоци од истражувањата;
- Практична изведба (вежби, моделирање, изработка на цртежи, скици, други графички материјали, примена на формули и сл.)
- проектна работа (набљудување, предвидување, собирање податоци и објекти, запишување и прикажување на податоците, презентирање);
- работа во група.

- чек листи.

Постигањата на учениците во текот на годината се оценуваат со описна оценка, а на крајот се изведува бројчана оценка.

6. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата по наставното предмет основи на општествените науки се реализира во просторни услови и услови на опременост според општиот норматив за опремање на наставните програми за деветгодишното основно образование.

7. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Наставната програма по основи на општествените науки во шесто одделение може да ја изведува лице кое завршило:

- Филозофски факултет - Институт за историја;
- Педагошки факултет - Институт по историја – географија.
- Филозофски факултет - Институт за дефектологија, дипломиран дефектолог;
- дефектолошки факултет, дипломиран дефектолог.

Изготвил: работна група, координатор Марија Симонова, советник во Бирото за развој на образованието - Скопје
Контролирал: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор во Бирото за развој на образованието – Скопје
Одобрил: м-р Весна Хорваговиќ, директор на Бирото за развој на образованието - Скопје

8. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по *основи на општествените науки* за шесто одделение на деветгодишното основно образование за учениците со пречки во психичкиот развој, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

На ден

Скопје

Министер,

Спиро Ристовски

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Бр. 11.4001/1
49 08 / 20 15 год.
СКОПЈЕ

